

că lucrarea se derulează într-un permanent *rubato*. Sunt evidente sonoritățile statice de clopot sau toacă, extrase și ele tot din structuri monodice, în spiritul muzicii bizantine, care pun accent pe evidențierea, mai degrabă, a spiritului acestui tip de muzică și mai puțin pe „litera” ei. Ca limbaj, compozitorul dezvoltă procedee de mobilitate pentru anumite sunete din modurile utilizate, isoane simple, duble, desfășurări heterofonice, antifonii și armonii primare, toate intuite excelent și evidențiate inspirat de ansamblul orchestral.

Concertul s-a încheiat cu *Tripticul pentru orchestră de coarde* compus de Vladimir Cosma, compozitor de origine română stabilit în Franța încă din anii '60. Întreaga lucrare este, parcă, desprinsă dintr-un scenariu de cinema, o caracteristică bine cunoscută titratului compozitor laureat cu două premii César pentru cea mai bună muzică de film. Lirismul, liniile melodice specifice unui nocturn, parcă, misterios și întunecat, alternate cu parametrul ritmic deloc monoton – într-o „joacă” de metru binar și ternar – fac din lucrarea lui Vladimir Cosma încă o dovadă de netăgăduit a talentului său creator.

Tabloul întregului concert a fost unul bine alcătuit din punct de vedere al alegerii pieselor, al alternanței lor – de mare efect plasarea *Tripticului* ca ultimă piesă în program – dar și din punct de vedere al duratei sale. Nu cunosc autorul strategiei de programare artistică din această ediție de Festival dar aş vrea să îi laud alegerile pentru acest concert. Al doilea element foarte potrivit a fost prezența Cameretei Regale pentru acest repertoriu, ansamblu care nu s-a dezis nivelului ridicat la care concertează de obicei și căruia acest program i s-a potrivit foarte bine.

Andra APOSTU

Despre înălțimi, originalitate și zone sigure – Cvartetul Arcadia

Un fapt curios se petrece când unele lucruri se întâmplă mai târziu în istorie, cum este și cazul în ceea ce privește școala de compoziție românească, extrem de tânără în raport cu rudele sale europene. O rară unanimitate între muzicologi se concretizează ușor în postulat: faptul de a porni dintr-un punct avansat al istoriei determină o evoluție mai rapidă și mult mai interesantă a muzicii produse de români, mai ales cei din generațiile postenesciene, primii care au creat școală în adevăratul sens al cuvântului.

Concertul cvartetului **Arcadia** din 21 septembrie, în cadrul seriei *Muzica secolului XXI*, a ilustrat perfect postulatul, căci cele trei lucrări prezentate au prezentat două laturi opuse ale apropierei de muzică, latura românească înfățișând cele mai originale două personalități muzicale ale momentului: Doina Rotaru și Octavian Nemescu, iar cea a olandezului Leo Samama reîntorcerea spre trecut.

A-ți găsi vocea personală nu ține de stilul în care compui, dar rămâne suprema aspirație a oricărui compozitor.

A fost și cazul primei compoziții din program, **Vivarta**, de **Doina Rotaru**, interpretată de membrii cvartetului Arcadia absolut fascinant, precis, cu sunet cald și claritate uimitoare a gestului componistic, căci just redată, lucrările Doinei Rotaru sunt recognoscibile de la primele note, și, mai presus de asta, ideile muzicale ale compozitoarei sunt vizibile ca o radiografie: transformările sunt treptate, planificate judicios, iar emoția primordială nu e niciodată abandonată, ci ni se prezintă prin multiple fațete tehnice și acumulări de energie pe filiera muzicii dezvoltătoare.

Cvartetul Arcadia a intuit just lirismul absolut al acestei lucrări, și a dozat splendid intensitatea fiecărui micromotiv muzical, abandonându-se conștient în expunerile eterofonice, creatoare de ireală imponderabilitate și relevând viguros metamorfozele impecabile, energice ale materialului sonor, metamorfoze deterministe despre care compozitoarea des mărturisește că îi sunt apropiate, ca tehnică, pe filieră beethovenian-olahiana, Tiberiu Olah fiind unul dintre mentorii săi în perioada studiilor la Conservatorul bucureștean.

De altfel, Doina Rotaru este unul dintre acele cazuri fericite din istoria muzicii în care influența iluștrilor maeștri

cu care a studiat, cei care au constituit generația de aur postenesciană (lirismul lui Myriam Marbe, dezvoltările lui Olah, rigoarea excepțională a lui Ștefan Niculescu, imaginația orchestrală a lui Aurel Stroe) se îmbină creând o abordare unică și profund originală a muzicii. Căci de la maeștri „se fură” meseria, tehnica, se învață procedeele, urmând ca acestea să se sublimeze și să se supună pe deplin trăirii proprii și uriașei intuiții muzicale ale compozitoarei.

A doua compoziție din program ne-a adus față în față cu un alt colos al originalității muzicale din spațiul est european. Lucrările lui **Octavian Nemescu** cu greu pot fi despărțite de ritual, de adevăruri în care creatorul crede absolut, de convingeri tari și de meditații asupra a tot ceea ce ne înconjoară. *Cvartetul de coarde de la miezul nopții* (*Partage de minuit*) este prima din ciclul *Cartea Orelor*, compoziții ce ar trebui, la modul ideal, să fie interpretate

într-un anumit timp și spațiu. N-am putut să ne aflăm în subsolul Piramidei, acolo unde sufletul se întrupează, dar am asistat cu siguranță la procesul „încarcerării sale în starea de ignoranță, de amnezie, de «încărcare» a corpului fizic cu energii negative”, un cvartet scris, după cum însuși compozitorul mărturisește, pentru „ora rățării sufletului în întuneric între naștere și moarte, prin bezna adâncă, într-o lume străină, aflată foarte departe de *Casa originară*”

La Octavian Nemescu, nu limbajul muzical folosit tensionează auditoriul, căci materialul sonor folosit e mulat fie pe principiul natural al rezonanței sunetelor, lucrarea debutând cu o fundamentală și o terță mare, luminoasă, dar gravă, și totodată mulat pe constructul muzical cultural, opunându-i-se terța mică, manierism consacrat al minorului, tristeții, retragerii.

Tensiunile se nasc din absordarea filozofică a fiecărei micro dezvoltări: un interval ce crește prin expuneri graduale, de la sunete apropiate la sunete mai distanțate, va fi circumscris ideii de avânt tineresc, de impetuoșitate a vârstei, mișcarea intervalică decrepitudinii, dezintegrării, toate creând sonor imaginea precisă a conceptului dorit, căci muzica lui O. Nemescu este profund conceptualistă. Însă oricât ar dori creatorul să imprime adevărul absolut ascultătorului, un fenomen miraculos se petrece. Este acea inefabilă trăsătură pe care o numim talent, și din care rezultă polisemantismul necesar susținerii unei opere în afara oricărei explicații „științifice”.

Iar aici este rolul interpretului de a comunica spre public încărcătura adiacentă partiturii și indicațiilor compozitorului.

Cvartetul Arcadia a abordat nu doar cu maximă seriozitate această muzică, dar cu o varietate de culori ale sunetului și cu o voluptate a tratării instrumentelor drept transmițătoare de concepte. Mă băntuie și acum acele sul ponticello în tutti, năucitoare și mai puternice decât ne-am fi imaginat, căci reveneau suprinzător și viu. Sau pauzele din partea a doua a lucrării, tensiune menținută până la limita suportabilității, după care sunetul devine eliberare, necesar și suveran. Este o muzică a înaltului, a celei mai pure spiritualități, dar care, iată, nu poate trăi doar citită de pe partitură, ci necesită o dublă traducere: de la sufletul compozitorului pe hârtie, și apoi, prin această formidabilă interpretare Arcadiană, până la cele mai intime celule ale publicului.

Dacă primele două lucrări au solicitat membrii cvartetului în tehnica profundă a instrumentului, culori, simțire împreună și trecere de la finețea lirismului la filozofia conceptului, *Le Grand Quatuor op.79* de **Leo Samama** a fost un tur de forță fizic, o lucrare neoclasică căreia aceiași minunați Arcadieni i-au făcut premiera în 2016.

Leo Samama este, paradoxal, mai tânăr ca vârstă decât Doina Rotaru și Octavian Nemescu, dar face parte dintr-un alt curent muzical: acela al neotonalismului, un postmodern în sensul recuperării ad literam al formelor muzicale, ceea ce a făcut, pentru mine, ca muzica lui să sune bătrână. Oare mai avem nevoie de încă un Janacek, Ravel, Debussy sau Hindemith? Lucrarea lui O. Nemescu este dovada cea mai la

îndemînă pentru a observa că nu disonanțele sau limbajul complicat conferă noutate, prospețime unei muzici, aceasta se poate realiza cu cele mai simple mijloace, nu e nevoie de un „safe space” al trecutului. Însă acestea pot fi simple chestiuni de gust personal, căci lucrarea este de altfel impecabil construită în stilul propus, și la fel de impecabilă este și folosirea specificului tradițional al instrumentelor cu coarde. În plus, muzica lui Leo Samama a fost un prilej formidabil de a remarca interpretarea cvartetului Arcadia într-o compoziție de factura mai clasică.

E foarte greu să scrii o critică când totul a fost perfect: sincronizare ireproșabilă, sunetul unitar pînă la contopire, acordaj îndelung în culise pentru a evita orice surpriză ce ar murdări armoniile tonale și o plăcere imensă a cântatului împreună, ce probabil este ceea ce îi diferențiază cu adevărat pe membrii cvartetului Arcadia de ceea ce s-ar numi „just another string quartet”.

După-amiaza de muzică contemporană s-a încheiat un un scurt bis, o miniatura oarecum nostimă de Răzvan Metea, poate nu neapărat cel mai potrivit bis în acel context extrem de serios, spiritual, și probabil aș fi apreciat-o mult mai mult în alt tip de program. Cu siguranță că alegerea interpretilor a fost aceea de a detensiona atmosfera, ceea ce au și reușit, căci au cântat-o permanent cu zâmbetul pe buze.

Un zâmbet ce poate și el fi polisemantic: rămân din acest concert cu două stări tari, bine încrîptate interior: zâmbetul duios și nostalgic al muzicii Doinei Rotaru și cel tragic și îngăduitor al lui Octavian Nemescu, doi poli ai gentileții umane și muzicale, două expresii ale incontestabilei, veritabilei originalități muzicale.

Sabina ULUBEANU

Provocări deschise – Orchestra Filarmonicii din Bacău și Vassilis Varvaresos

La confluența dintre continuitate și discontinuitate, dintre concret și abstract, construcție și deconstrucție, evoluție și non-evoluție, conceptualizare excesivă și

Vassilis Varvaresos

2017
Foto - Alex Damian